

Forskningsöversikt:

Genus & skogsägande

- kunskap för vägar mot ett jämställt skogsägarskap

Längre sammanfattning

Elias Andersson, Miriam Knödler,
Maria Johansson & Kristina Johansson

Den svenska skogssektorn präglas av ojämställdhet, där män dominerar både ägandet och brukandet av skog. Kvinnor utgör cirka 39 % av skogsägarna men äger mindre areal och möter strukturella hinder kopplade till starka könsnormer. Detta begränsar kvinnors möjligheter att utveckla sitt skogsägande, fatta beslut och få tillgång till resurser på lika villkor. En maskulin kultur samt könade villkor, förväntningar och relationer formar skogsägandets olika delar och bidrar till att grupper, perspektiv och värden ges olika utrymme. Trots långvarig medvetenhet och flera jämställdhetsinitiativ är utvecklingen fortsatt begränsad.

Syftet med översikten är att kartlägga och analysera det nuvarande kunskapsläget kring genus, jämställdhet och skogsägande, för att synliggöra kunskap och identifiera utvecklingsområden som är viktiga för framtida forskning och ett mer jämställt skogsägande. Med utgångspunkten i privat skogsägande i en nordlig kontext undersöks det nuvarande kunskapsläget utifrån tre frågeställningar:

1. På vilket sätt produceras kunskap om kön och skogsägande utifrån metod, material, kontext och teoretiska utgångspunkter?
2. Vilka slutsatser drar den befintliga forskningen om hur kön påverkar skogsägandet i form av mäns och kvinnors handlingar, relationer och villkor som skogsägare nu och framöver?
3. Vilka kunskapsluckor kan identifieras och hur kan framtida studier utformas för att fylla dessa luckor och bidra till en mer heltäckande förståelse av kön i relation till skogsägande?

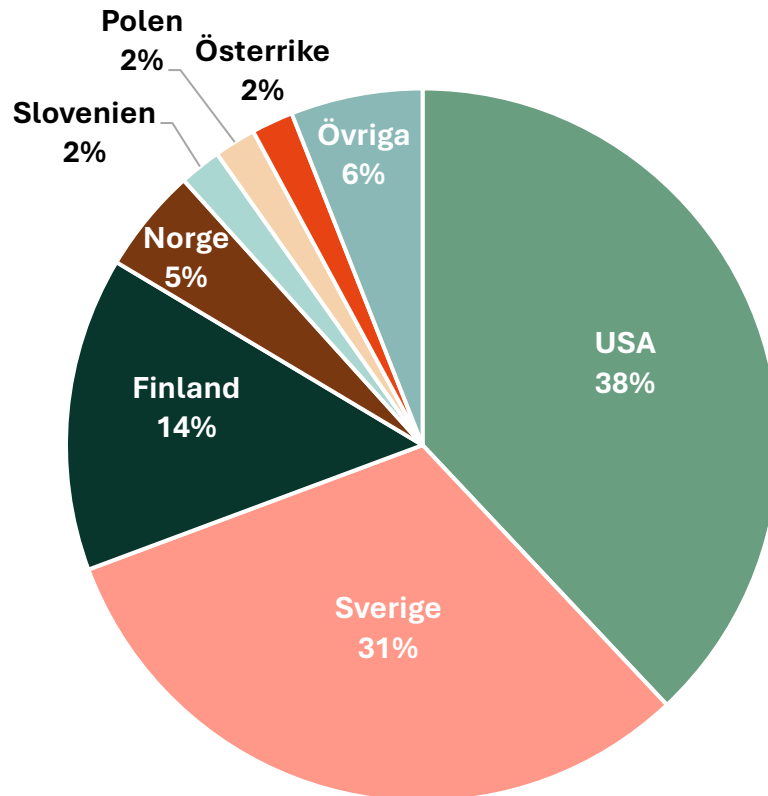
Tillvägagångssättet för att undersöka frågeställningarna har varit en systematisk forskningsöversikt. Denna har avgränsats geografiskt till Norden samt Nordamerika och norra, västra och centrala Europa, eftersom dessa områden har liknande sociala och ekologiska förutsättningar kring skogsägande. Tidsmässigt avgränsades översikten till de senaste 25 åren.

Sökningarna gjordes i flera vetenskapliga databaser och resulterade i 215 träffar för Norden och 268 för de övriga länderna. Efter rensning och granskning enligt standarder det för denna typ av översikter återstod 118 respektive 207 studier, varav 65 från vardera område lästes i fulltext efter en andra granskning. Relevanta studier analyserades utifrån titel, författare, metod, teoretiskt ramverk och slutsatser om kön och skogsägande.

Analysen strukturerades tematiskt och resulterade i sju huvudområden:

- Värderingar, motiv och intressen
- Skogsägande och förvärv
- Skoglig planering och beslutsfattande
- Praktiskt skogsbruk och arbete
- Kunskap, lärande och socialisering
- Skogliga tjänster, relationer och stöd
- Könsskillnader, strukturer och betydelser

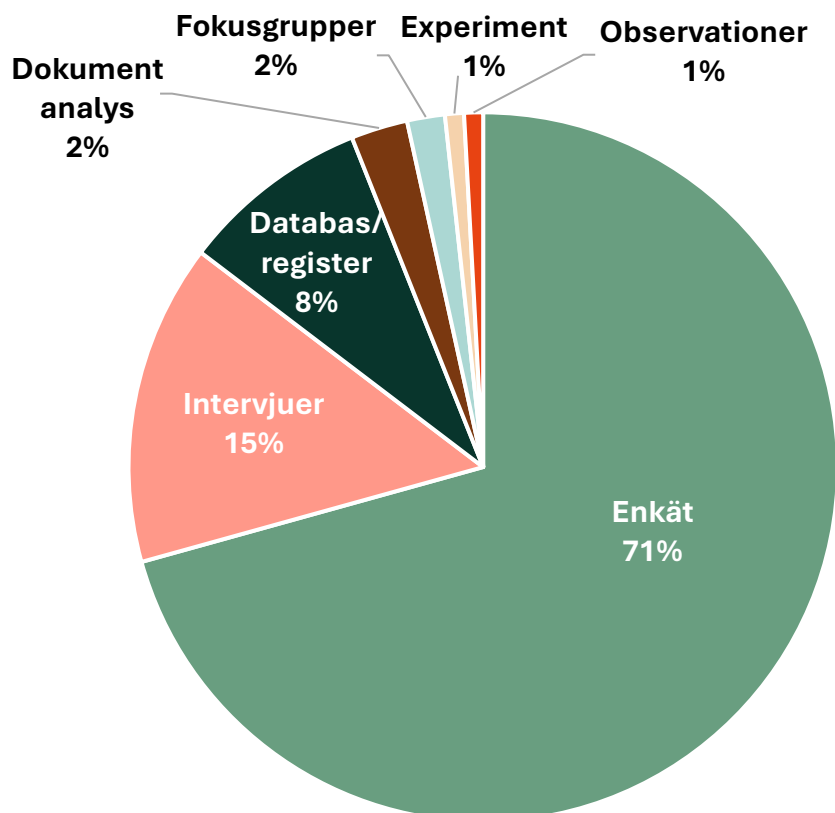
Resultaten från forskningsöversikten visar att kunskapsproduktionen om genus och skogsägande har vuxit markant under de senaste 25 åren, särskilt under det senaste decenniet. USA och Sverige framträder som de mest studerade kontexterna, medan övriga länder i huvudsak representeras av enstaka studier.

Publicering sker främst i skogsvetenskapliga tidskrifter, och endast en artikel återfanns i en genusvetenskaplig tidskrift, vilket illustrerar att fältet fortfarande är starkt förankrat inom skogliga discipliner.

Teoretiska ramverk används relativt sparsamt, även om några studier bygger på genusteoretiska perspektiv. Detta innebär att genusperspektivet i många analyser är begränsat, både sett till omfattning och djup, där genus ofta behandlas som en variabel bland andra.

Metodologiskt dominerar enkätstudier (71%), medan kvalitativa ansatser och kombinationer av metoder är mindre vanliga. Enkätstudier har sin styrka i att slutsatser kan baseras på flertalet svar från exempelvis skogsägare. Utmaningen är att djupet i svaren kan variera samt att förstå dessa i relation till sammanhanget och genus.

Den *tematiska analysen* visar återkommande könsskillnader i värderingar, motiv och praktiker. Kvinnor betonar i högre grad sociala, emotionella och miljömässiga värden, medan män oftare framhäver virkesproduktion, jakt och ekonomisk avkastning. Samtidigt nyanseras bilden av att faktorer som ålder, erfarenhet och utbildning i vissa fall är mer avgörande än kön. Forskningen visar även att män i större utsträckning äger, förvärvar och aktivt brukar skog, medan kvinnor oftare blir ägare genom arv eller gåva, är delägare och engagerar sig i kompletterande verksamheter. Kvinnor rapporterar oftare en lägre känsla av kunskap och självsäkerhet, men uttrycker samtidigt en stark vilja att lära och deltar i nätverk som stärker både deras kunskap och legitimitet.

Trots att en stor del av forskningen fokuserar på könsskillnader visar studier också att skogsägande är starkt präglad av könade normer och strukturer. Detta bidrar till att forma bilden av vad en skogsägare är, hur hen förväntas agera och vilka områden och värden som betraktas som centrala. Dessa maskulint kodade praktiker och värderingar riskerar att osynliggöra och marginalisera alternativa former av skogsägande, vilket i sin tur påverkar både skoglig planering, policy och rådgivning. Samtidigt finns exempel på hur kvinnor utmanar dessa normer genom alternativa praktiker, nätverk och identiteter.

Sammantaget framträder genus både som en kategori som särskiljer värderingar och erfarenheter, och som en strukturerande princip som formar förutsättningar, legitimitet och handlingsutrymme i skogsägandet.

Kunskapsläget vilar dock på en grund som är geografiskt och metodologiskt obalanserad, med ett tydligare fokus på USA, Sverige samt Finland och en stark dominans av enkätbaserade studier där genus ofta behandlas som en variabel snarare än en social och kulturell process. Detta har bidragit till en kunskapsproduktion som ofta fokuserar på skillnader mellan kvinnor och män eller specifikt på kvinnor, samtidigt som maskulina normer förblir underförstådda och sällan problematiseras. Resultaten riskerar därför att reproducera stereotypa bilder av kvinnor som exempelvis mindre kunniga, aktiva eller i behov av särskilt stöd. Endast en tredjedel av studierna har genus som huvudfokus och få har en tydlig teoretiska grund, vilket begränsar förståelsen av hur kön, ojämställdhet och mansdominans präglar skogsägarskapet. Hälften av studierna med genusfokus analyserar kvinnor, vilket bidrar till att kön likställs med kvinnor, medan män och maskuliniteter ofta inte utgör en del av analyserna. Översikten visar att genus har betydelse för ägande, beslutsfattande och praktik, men att skillnaderna ofta analyseras snävt som könsskillnader utan förklaringar till varför de uppstår.

Framtida forskning behöver därför vara mer teoretiskt förankrad, jämförande och kvalitativt orienterad forskning som kan fördjupa förståelsen av hur genus både formar och formas av skogsägande. Detta är viktigt för att undvika att stereotypa och könade kategorier återskapas och befästs, samt för att tydliggöra de normativa utgångspunkter och empiriska grunder som präglar kunskapsproduktionen. Avsaknaden av teori begränsar förståelsen av genus som maktrelation och social struktur, samt hur detta vävs samman med andra sociala dimensioner (klass, ålder, sexualitet etc.) och sträcker sig bortom en binär förståelse av genus. För att bättre förstå skogsägarskapets villkor och förutsättningar inom ett bredare skogligt sammanhang, visar översikten på luckor i nuvarande kunskapsläge sett till hur dessa formas av skogliga organisationer och deras anställda genom exempelvis rådgivning och tjänster. Endast ett fåtal studier i översikten har empiriskt undersökt jämställdhet i relation till skogsägande. Dock ger exempel på hur olika jämställdhetsinsatser kan tillskriva och förstärka egenskaper hos olika grupper baserat på dominerade normer och värden kopplat till skogsägarskapet. Detta understryker behovet av att inte enbart studera genus empiriskt, utan även jämställdhet samt hur dessa knyts samman.

Forskningsluckor som tematiskt pekas ut i översikten för framtida forskning är:

- **Ägande och arv** – motiv, hinder och rådgivning vid skogsförvärv och generationsskiften.
- **Kunskap och identitet** – hur skogsägare identifierar sig, påverkas av normer och skapar förutsättningar för att agera.
- **Rådgivning och stöd** – erfarenheter av rådgivning, marknadsföring och deras påverkan på könade förväntningar och värden.

- **Beslutsfattande och skötsel** – genus påverkan på ansvarsfördelning, planering och skogsskötsel.
- **Representation och delaktighet** – kvinnors och mäns möjligheter till inflytande, i beslutande sammanhang och inom konflikter.
- **Kommunikation och utbildning** – hur genus reproduceras eller utmanas i kommunikation, utbildning och marknadsföring.
- **Hållbarhet och klimat** – genus kopplat till synsätt på biologisk mångfald, klimatanpassning och nya former av företagande.
- **Jämställdhet och förändring** – genus i policy, strategier samt förhållningssätt till jämställdhetsinsatser.

Jämställdhetsarbete kopplat både till skogsägarskap och skogliga organisationer är oftare, enligt studier, mindre systematiskt och ensidigt fokuserat på att öka andelen kvinnor. Detta leder till utmaningar med lägre effektivitet i insatser och motstånd utifrån en begränsad förståelse av jämställdhet och dess olika områden. Motståndet kan få en bredare bas när jämställdhetsarbetet hamnar i konflikt med starka skogliga värderingar och identiteter utan relevanta verktyg att hantera dessa.

Villkoren för kvinnor och män som skogsägare kan förstås genom tre områden: ekonomisk (omfördelning), politisk (representation) och kulturell (erkännande).

- **Ekonomi:** Skillnader syns i ägande, tillgång till resurser och i hur tjänster och rådgivning upplevs. Kvinnor uttrycker ofta lägre tillfredsställelse och skapar egna sammanhang för att få tillgång till resurser.
- **Politik:** Representationen i beslutsfattande är ojämn. Män dominerar i både individuella beslut och i organisationer, vilket stärker bilden av mannen som primär beslutsfattare och processerna som inte jämställda.
- **Kultur:** Erkännande av identiteter och kunskap formar status och tillhörighet. Den maskulina dominansen bygger på delade normer och värderingar, vilket kan leda till att kvinnor är mindre bekväma och därmed delaktiga i skogliga sammanhang. Detta bidrar också till att kvinnor ofta söker sig till separata nätverk och upplever sig själva som mindre kunniga eller självsäkra.

I strävan mot ett mer jämställt skogsägarskap synliggör forskningsöversikten behovet av att inkludera fler områden och dimensioner i jämställdhetsarbetet, samt av en kunskapsbas som kontinuerligt utvecklas och utmanas för att säkerställa önskad effekt. Det handlar bland annat om att kritiskt reflektera kring grunderna för och genomförandet av jämställdhetsarbete, för att skapa en röd tråd i perspektiv och kommunikation samt öka medvetenheten om styrkor och utmaningar i olika ansatser och insatser. För att möta dessa utmaningar krävs ett långsiktigt, strategiskt och inkluderande arbete som systematiskt hanterar både hinder, maskulinitetsnormer och den komplexitet som präglar skogsägandet.

Forskningsöversikten har genomförts på uppdrag från arbetsgruppen *Enskilt skogsägande* inom *Skogssektorns jämställdhetsråd* och finansierats av *Skogsägarföreningarnas forskningsfond*

Översikten är i sin helhet publicerad rapportserien *Rapport Skog* som ges ut av Fakulteten för skogsvetenskap, SLU

